

# Noves raons per a la Fraternitat

Dr. Josep M<sup>º</sup> Forcada i Casanovas. President de l'Àmbit d'Investigació i Difusió Maria Corral

*Ponència presentada a la campanya: SETMANA PER LA PAU ALS DISTRICTES DE BARCELONA  
Barcelona, 1998.*

Cadascun dels punts de la Carta de la Pau ofereix unes formes d'afrontar l'existència, d'actuar cívicament i de ser en la societat persones que, sense utopies, afronten la pau. Aquestes propostes conviden a un estil nou de ser. El punt Vè diu: Els éssers humans, pel sol fet d'existir -havent pogut no existir-, tenim una relació fonamental: ser germans en l'existència. Si no existíssim, ni tan sols podríem ser germans consanguinis de ningú. Adonar-se d'aquesta germanor primordial en l'existència, ens farà més fàcilment solidaris en obrir-nos a la societat. Cal distingir d'entrada el terme "germanor existencial", que el podem valorar referencialment amb el terme que s'utilitza en el primer punt de la Carta dels Drets Humans que anomena "comportament fraternal".

Malauradament el sentit fratern, per més que les religions, les creences, les filosofies positives, l'hagin proclamat, sempre ha restat lluny d'arribar a acomplir-se plenament. Però, fa uns docents anys, es va començar a parlar de "germanor" des d'una vessant política i institucionalitzada. Era el moment en què s'estava gestant la primera constitució a Amèrica del Nord.

També es van encunyar, d'una manera especial, el terme germanor -fraternitat- en la "Revolució Francesa" del 1789. Es va parlar de fraternitat com a revulsiu i d'una manera punyent, per tal que la societat s'adonés que ja no era necessari mantenir desnivells entre persones, de vegades tan greus, que freqüentment desencadenaven lluites entre estaments, tribus o grups.

Es començava a treballar per desmuntar aquell tipus d'actitud que fa que algú es cregui més poderós que l'altre i li sembli que pot trepitjar els éssers de nivell inferior. La fraternitat obre les portes a trencar desnivells humans, si no és així, fàcilment hi haurà qui es creurà que és més que l'altre i això li donarà poder i capacitat de fer el que li vingui bé, contra aquell que considera d'un nivell més baix.

Fa cinquanta anys, es va proclamar la Carta dels Drets Humans. Un text que va ser consensuat per un grup de persones, després d'unes votacions renyidíssimes, amb representants de diferents països, amb uns consultors de l'alçada de Jacques Maritain, Gandhi, etc. El primer punt diu així: "Tots els éssers humans neixen lliures i iguals en dignitat i drets, i dotats de raó i de consciència. I han de comportar-se fraternalment els uns amb els altres".

Aquesta Carta portava a la fi una cadena d'actituds negatives de la societat occidental que fins aleshores eren considerades òptimes (castes, famílies, estatus socials...) i es plantejava amb força el sentit de la fraternitat d'una manera lúcida, per tal que ningú no gosés atrevir-se a posar en dubte que, pel tenir de tenir una cultura que un altre no tingués o una formació, o una autoritat política diferent, tenia almenys una cosa en comú, que era la dignitat que els igualava a tots. La dignitat, ben cert, es font d'igualtat, és la capacitat de sentir-se unit a les persones i és també el substrat del respecte als éssers humans: no són objectes.

A la Carta de la Pau s'incorpora un altre fet que és molt elemental: la germanor amb tots els ciutadans pel fet de ser vivents, és a dir, pel fet d'existir. Aquesta és la gran novetat que aporta el punt Vè. El fet d'existir iguala i agermana els humans, i els fa profundament capaços de sentir-se solidaris. És bàsic adonar-nos que l'existir és un dels tresors més grans de la persona i, en conseqüència, l'existència només crea una barrera amb els que no existeixen ja que no podem sentir-nos solidaris amb ells, perquè "no són". Per altra banda, fa entendre que treure l'existència d'una persona és limitar una realitat. Ningú té dret a treure l'existència -la vida- de cap persona, precisament perquè és el més gran tresor que té l'ésser humà, aquest ésser que jo puc tenir davant meu i la presència del qual interpel·la la meua existència. Per tant, cal que ens adonem que l'existència és el substrat que fa que la persona pugui sentir-se agermanada amb els que estan vivint com hom mateix.

En la Carta dels Drets Humans, curiosament, no es parla de pau, i enlloc es diu que siguem cridats a "ser" gent de pau; però, és indubtable que som cridats a "fer" la pau. Potser necessitàvem aquest cinquanta anys d'història per donar a conèixer una nova llum, en un nou text tan pedagògic com el de la Carta de la Pau, perquè es dilucidessin sintèticament unes formes de fer i d'entendre la vida. Les evidències de la Carta de la Pau serveixen per poder presentar-nos davant la societat amb un sentit d'innovada dignitat i amb un renovat sentit social.

La Carta de la Pau és social, proposa un diàleg com a éssers comunitaris. La Carta dels Drets Humans fa uns plantejaments per tal que la societat entengui que, sense llibertat, no hi ha els mínims necessaris perquè hi hagi qualsevol valor i, prèviament, hi va haver el de l'existir, que és el que possibilita la igualtat entre les persones. A la Carta de la Pau es parteix, també, d'una integració en el món, però demana un pas més, que no és altre que l'individu se senti serenament acollit pel reconeixement de la dignitat d'existent; així, pot alliberar-se de traves, de complexes inútils i entrar en una verdadera comunió d'actituds de pau. Això no nega cap mena de relació de consanguinitat, filiació, paternitat, etc., ans al contrari, la potencia i fa més lúcida la germanor i alhora ajuda a superar límits ètnics o grupals.

Al primer dels drets humans, hi ha uns aspectes que lligarem amb aquests que estem substratlant del punt Vè: "Iguals en dignitat i drets, dotats de raó i de consciència". És a dir, la

persona que és capaç de tenir raó, d'emprar la intel·ligència, és capaç de ser conscient. Subratlla la paraula "consciència".

Quantes vegades s'empra la paraula "consciència" pensant que només és un element de l'espiritualitat o de la religiositat! La consciència des de la Carta dels Drets Humans, és un element intel·lectual que determina que hom sigui capaç de vivenciar i de tenir sensibilitat davant les realitats. Sense consciència, no es pot dialogar amb equanimitat i hom és incapaç de descobrir allò que és bo i allò que és dolent. A Occident, fa cinquanta anys, es proclamava la consciència de despertar inquietuds, perquè la societat detectés on hi havia bé, on hi havia actituds positives o solidàries, és a dir, capaces de promoure un estat d'opinió, un estat de convivència, de relació, de comunicació, en el qual hom tingues la capacitat de sentir-se implicat en l'entorn. I, com no!, destriar-les d'aquelles actituds negatives. Quan hom és conscient d'un acte, s'implica en aquell acte. I, ens afageix la Carta dels Drets Humans, per això "han de comportar-se fraternalment, els uns amb els altres". El sentit de fraternitat que empraven els que varen fer aquesta Carta dels Drets Humans no era com a element espiritual; estaven parlant de la paraula fraternitat com d'una forma d'explicar unes actituds de germanor igualitària.

Avui agraïm les propostes que apareixen en els Drets Humans; ens serveixen, perquè entenguem des d'aquest escambell que la germanor del punt Vè de la Carta de la Pau és fruit de descobrir que "jo visc" i que "tu vius", que "jo estic en aquest món" o que "tu estàs en aquest món". Jo puc dir-te "germà" a tu, senzillament perquè hem sentit unit a tu pel motiu de ser, és a dir, pel fet de viure.

Hi ha un fals sentit de germanor, originat en el fanatisme, basat en extremismes corporatius. Quants països arriben a crear veritable enemistat amb d'altres, perquè creuen que són superiors, perquè creuen que tenen una capacitat econòmica superior o perquè creuen que la seva raça és superior o tenen una religiositat més veritable. Això porta a actituds d'extorsió i de manipulació de la dignitat dels altres. Emmascara la relació de germanor, considerada des d'un aspecte col·lectiu. Una relació en la qual aquestes persones que tu has agafat socialment com a rivals, podries, si volguessis, tenir-les com amigues. Quants pobles n'anusulen d'altres, perquè creuen que tenen més significació històrica!

Quan ens referim a aquesta llibertat que té tot ésser humà per poder-se sentir solidari, estem parlant d'una capacitat intel·ligent, que proclama aquell primer principi dels Drets Humans, en el qual si hom no és lliure, és impossible que pugui establir un diàleg. En el punt V de la Carta de la Pau, s'opta per un diàleg madur, precisament perquè la maduresa suposa capacitat de llibertat, capacitat de comunicació, sense cadenes, sense estar empresonats en aquelles formes de fer en les quals hom té en compte els altres, és capaç d'anar més enllà d'un mateix. La més gran manca de llibertat és creure que hom no ha de ser solidari amb els altres, perquè

es tanca a creure que el més important és ell mateix. És la insociabilitat. Ens esta explicant, aquells Drets Humans, que la insociabilitat no serveix per a una solidaritat en la societat, ja que aquesta llibertat ha d'estar en funció de la germanor social i en funció de la solidaritat que hom pot establir amb els éssers vivents. Aleshores es pot intuir que s'està establint el feeling de compartir l'existir.

També, quan estem subratllant la "capacitat de consciència", en la Carta de la Pau, se'ns reclama que ens predisposem a establir un diàleg solidari a partir dels goigs de l'existir. Una germanor sense aquesta vivència del "goig" és pobre. N'hi ha molts que es dediquen a fer veure que no existeixen els altres. És molt fàcil dictar una sentència de mort a un condemnat, si mai no se l'ha mirat als ulls, o bé dictar una sentència de menyspreu a una persona, quan sembla que ja se l'hagi esborrada del mapa. La Carta de la Pau, en aquest punt Vè, demana que el sentit de fraternitat condueixi, també, a estimar les persones pel que són, a valorar-les pel que fan, per una estètica que hi ha en cada persona, perquè tenen uns atractius sensibles. Però, si sols ens deixéssim guiar per aquests perfils, tindríem segurament unes actituds capricioses, com d'adolescents, que no ens permetrien d'acabar d'entendre el rerefons de cada persona. Quan hom entén una persona que està alegre, que és jove o que és vella, la persona que sigui, no només pel que presenta de primer pla, sinó que l'entén pel que hi ha de profund al darrera de cada somriure, de cada llàgrima, és capaç d'arribar al més íntim; ha de conduir a descobrir que hi ha un ésser viu, un ésser que és germà, que és com tu, per damunt de l'accidental. Aquest és el pas de l'estima de la maduresa.

Fixem-nos en l'antipedagogia, que tan sovint veiem en reportatges televisius. És capaç de mostrar uns trets que surten des d'un amagatall per eliminar una persona. Probablement, en la següent imatge que pren el càmera -exposant la seva vida- se'ns presentarà ja l'enemic abatut i en una llitera. Quan es dispara una bala se sol fer de lluny, perquè, així, potser els tiradors no se senten tan còmplices. I quan es bombardejada una ciutat, es fa de lluny, perquè no arribin els esquitxos de la sang que es provoca. Però aquest bombardeig, aquesta bala, amaguen que allà hi ha vida. S'obliden que aquells éssers vius formen part d'una naturalesa, d'una societat, d'un món. Ens entusiasmem molt fent un cant a l'ecologisme i tenim raó, hem de ser respectuosos amb la natura, però jo hem preguntat si els éssers humans no som també un tros qualificadíssim de la natura. Possiblement seríem més coherents si tinguéssim una mica més de consciència de l'agermanament de les persones amb els arbres, les pedres, el mar, els peixos o els animals i, ai las!, les altres persones.

Aquestes també "ajardinem" la vida. Som éssers que estem inserits en la naturalesa, que som vius i que tenim unes característiques superiors a les de la pedra o de l'arbre; però, de vegades, no es veu, o no se sent. Malauradament, molts pateixen més quan es trenca una branca d'un arbre que quan es trenca el somriure d'una persona que existeix.

Creure que la germanor és un concepte tribal, sectari o religiós, és una actitud esbiaixada. Els filòsofs, com el mateix Locke, o potser aquella primera constitució dels EUA, o també aquella “Revolució Francesa”, o potser els rousseauians, tan se val, van ajudar a aconseguir resituar el mot “germanor” i afegir-li la corresponent dignitat. Però, no s’hi val quedar-se en un concepte de pura consanguinitat! Des de la germanor que ens proposa aquest punt Vè de la Carta de la Pau, se’ns ofereix la possibilitat de ser en la societat més feliços, amb una consciència pacificadora que convida a estar més d’acord amb un mateix o tal vegada menys rebel amb un mateix, o menys angoixat o menys contrariat. Se’ns està dient: “sigues feliç, perquè vius, i adona’t que el teu viure és molt important”. Quan d’aquí a uns anys no hi siguis, està clar, no podràs seguir fruit del ser. Val la pena poder dir gràcies a la vida, a la meva i a la teva; és el cant de la coherència amb un mateix. Vull recordar Joan Bàez que, amb altres cantautors, en el moment de la Guerra del Vietnam, van saber transmetre a la societat l’estimació de la vida, amb una cançó que comença dient “gràcies a la vida, perquè m’ha donat tant...”.

Els intuïen que aquelles vides, que es trencaven o quedaven ferides per sempre, eren irrepetibles i no es tenia cap dret d’arrebessar-les. Davant l’anihilació de l’existència, llençaven un crit de sofriment. Arrabassar l’existència vol dir treure el goig de ser, de la possibilitat d’adonar-se que hom viu. L’existència val molt. És tan important la meva existència, com la teva, com la d’aquell petit infant que et somriurà, com la d’aquell vell que trovaràs pel camí. L’existència dels altres també ens explica la nostra existència. Viuen! Com jo.